

Wiesława Stawicka

Powstanie i rozwój kolbuszowskich zakładów przemysłowych

Rocznik Kolbuszowski 2, 139-152

1987

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POWSTANIE I ROZWÓJ KOLBUSZOWSKICH ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH

W 1938 roku miasto Kolbuszowa liczyło, według ówczesnego spisu ludności, 3315 mieszkańców, w tym 1657 Żydów. Zajmowało obszar o powierzchni 759 ha ziemi i posiadało 489 budynków mieszkalnych. Już od swojego powstania w końcu XVII wieku było zawsze małym, ubogim miasteczkiem rzemieślniczo-handlowo-rolniczym. W okresie II Rzeczypospolitej Polskiej z lat 1918—1939 głównym czynnikiem miastotwórczym Kolbuszowej były drobne warsztaty rzemieślnicze oraz sklepy i wyszynki, działające na potrzeby ludności miasta i okolicznych wsi. Warsztatów rzemieślniczych różnej branży, najczęściej szewskich i stolarskich było wtedy 68. Zatrudniały nie więcej niż czterech pracowników i korzystały z VIII ówczesnej kategorii świadectw przemysłowych. Prywatnych sklepów i punktów handlowych głównie żydowskich istniało 215, zaś lokali gastronomicznych 13. Z większych zakładów przemysłowych istniały tylko młyn i tartak parowy Zaleła Orgia, powstałe w 1920 r., gorzelnia hr. Jerzego Tyszkiewicza zbudowana w 1910 r. i spółdzielcza mleczarnia w Kolbuszowej Górnej. Zatrudniały one razem około 45 pracowników.

Tymczasem liczba mieszkańców Kolbuszowej i jej okolic wzrastała, a młodzież miejska i podmiejska nie posiadała możliwości zdobycia pracy poza rolnictwem i środków lepszego bytowania. Odczuwano potrzebę uruchomienia zakładów przemysłowych brakowało jednak na to, podobnie jak i na budowę linii kolejowej, łączącej miasto z Rzeszowem i Tarnobrzegiem, nakładów finansowych. Nawet w roku 1936 w okresie powstania planu uprzemysłowienia południowo-wschodniej części kraju w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego, Kolbuszowa leżąca pośrodku terenu objętego COP-em została pominięta w lokalizacji fabryk finansowanych przez państwo i prywatne spółki akcyjne.¹ Kolbuszowianie musieli wyjeżdżać w poszukiwaniu pracy na emigrację, rozpoczętą w XIX wieku, do państw Europy Zachodniej i Ameryki.

Nadszedł tragiczny wrzesień 1939 roku. Kolbuszowa przeszła w dniu 9 września dwugodzinną bitwę polskich żołnierzy z niemieckim agresorem.

¹ Materiały Informacyjne Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie z 1974 r. s. 22.

W wyniku jej uległo scaleniu dwie trzecie miasta i więcej niż połowa zabudowań w pobliskiej wsi Kolbuszowa Dolna oraz zginęło 150 osób wojskowych i cywilnych.² Rozpoczął się okres koszmarnej okupacji hitlerowskiej, który przyniósł grozę aresztowań, eksterminację ludności żydowskiej, prześladowania i niedostatek gospodarczy.

Z końcem lipca 1944 roku Armia Radziecka wyzwoliła Kolbuszowę spod panowania niemieckiego. Równocześnie powstawała Polska Ludowa, rozpoczynając nowy okres w życiu Polaków. Pierwsze powojenne lata były trudne, ciążyły na nich dawne odwieczne zaniedbania polskiej gospodarki, zniszczenia wojenne i rabunkowa eksploatacja przez okupanta. Obok zniszczeń wojennych istniało szereg trudności organizacyjnych związanych z tworzeniem nowej administracji, brakiem kadry technicznej potrzebnej do organizowania i uruchamiania produkcji. Władza ludowa zdawała sobie sprawę z potrzeby rozbudowywania zakładów przemysłowych, zwłaszcza na dotychczasowych terenach rolniczych, w celu stworzenia ludności nowych miejsc pracy, zarobkowania i lepszych warunków życia. W Kolbuszowej po wojnie mieszkało prawie dwa tysiące osób. Nowo powstały terenowy przemysł państwowy uruchomił młyn, tartak i mleczarnię. W latach planu sześcioletniego w naszym mieście nie zlokalizowano żadnego zakładu przemysłowego ze względu na brak kolei. Za uzyskane nakłady wybudowano suszarnię cegły w pobliskiej Weryni i uruchomiono gorzelnię. Utworzono też Rzemieślniczą Spółdzielnię Pracy, w której znalazło zatrudnienie wielu rzemieślników szczególnie szewców, krawców i stolarzy. Wielu Kolbuszowian nie miało nadal dobrych warunków zarobkowania i wyjeżdżali na polskie ziemie odzyskane w poszukiwaniu pracy. Natomiast do miasta przemieszczała się okoliczna ludność wiejska szukająca zajęcia. Nadszedł wreszcie okres, w którym zaczęły powstawać zakłady przemysłowe.

Fabryka Obuwia — pierwszy kolbuszowski zakład przemysłowy

Powstanie pierwszego zakładu przemysłowego wiąże się z datą 3 lipca 1953 r., kiedy to otwarto Zakład Obuwia Sportowego w Kolbuszowej jako oddział katowicki. Uruchomienie tegoż zakładu w branży obuwniczej poprzedzone było wieloletnimi staraniami rodaka ziemi kolbuszowskiej Stanisława Kołodzieja, który po wyzwoleniu wyjechał do Katowic. W roku 1947 został dyrektorem Katowickich Zakładów Przemysłu Sportowego, któremu podlegało szereg śląskich fabryk w branży skórzanej. W roku 1952 musiała ulec likwidacji fabryka obuwia w Zawierciu z powodu złego stanu budynków. Wtedy to Stanisław Kołodziej, pamiętający o kolbuszowskich

² Biuletyn Muzeum Regionalnego w Kolbuszowej, Nr 1/61, wydany z okazji 300 lecia miasta, s. 23.

szewcach, postanowił przenieść fabrykę z Zawiercia do Kolbuszowej. Pismem z dnia 24 września 1952 roku skierowanym do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Kolbuszowej wystąpił z propozycją zorganizowania fabryki obuwia sportowego o produkcji półzmechanizowanej, dającej zatrudnienie około 200 osobom pod warunkiem uzyskania lokalu. Równocześnie zwrócił się do Zarządu Przemysłu Sportowego w Warszawie o wyrażenie zgody na utworzenie zakładu w Kolbuszowej. Po zniszczeniach wojennych trudna była sytuacja lokalowa. Częściowe rozwiązanie zaproponował władzom miejskim Franciszek Bańka, działacz spółdzielczy, który oddał pomieszczenie przy ulicy Kościuszki 19 gdzie mieściła się szkoła stolarska. Lokal zbyt mały zmuszał do czynienia starań o większe pomieszczenie. Powołana komisja wybrała lokal, w którym mieściło się Nadleśnictwo Lasów Państwowych. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej 1.4 stycznia 1953 roku zwróciło się do Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych w Przemysłu o przeniesienie Nadleśnictwa i oddanie obiektu na fabrykę obuwia. Nadleśnictwo nie od razu zgodziło się na oddanie lokali zajmowanych na terenie byłych koszar austriackich, stanowiących własność Ireny Węglowskiej zamieszkałej w Katowicach. Po dłuższym okresie uzgodnień w dniu 26 września 1952 roku Prezydium Miejskiej Rady Narodowej przydzieliło tenże lokal na fabrykę obuwia. Wprawdzie od tej decyzji zainteresowane strony tj. Nadleśnictwo i Irena Węglowska złożyły odwołanie do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie, które mając na względzie interes społeczny ostatecznie decyzję zatwierdziło.

, Formalnym aktem powstania zakładu było pismo Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Rzeszowie z dnia 9 kwietnia 1953 r. Zakłady Katowickie przystąpiły do przeniesienia urządzeń wytwórni obuwia i ukończyły te prace w dniu 2 lipca 1953 r. Produkcja ruszyła już w dniu następnym. W kronice Katowickich Zakładów Przemysłu Sportowego znajduje się taki zapis: „Przy dużym wysiłku dyrektora Stanisława Kołodzieja z dniem 3 lipca 1953 r. uruchomiono na terenach nieuprzemysłowionych oddział produkcyjny w Kolbuszowej”.³

Pierwsza nazwa zakładu brzmiała Fabryka Obuwia Sportowego Nr 66 w Kolbuszowej, a kierownikiem jej został Michał Ożóg, mistrz szewski. W takim stanie organizacyjnym zakład pozostaje do 31 grudnia 1958 r. Nowy kierownik Mieczysław Markusiewicz oraz samorząd załogi czynili ' starania o jej usamodzielnienie się. Aktem erekcyjnym samodzielnego przedsiębiorstwa była uchwała Powiatowej Rady Narodowej z dnia 27 listopada 1958 r. Jednocześnie Prezydium powołało pierwszego dyrektora w osobie Władysława Karkuta. Przewodniczącym Prezydium PRN był wówczas mgr Henryk Książek, a jego zastępcą Michał Łagoda. Podpisy ich figurują na dokumentach o utworzeniu przedsiębiorstwa, które

³ Kronika przedsiębiorstwa Zakładu Obuwia w Kolbuszowej.

złożyli do rejestru przedsiębiorstw państwowych w Wydziale Finansowym Prezydium WRN w Rzeszowie. Za rok gospodarczy 1958 osiągnięto produkcję o wartości 36.700 tys. zł, wyprodukowano 178.300 par obuwia, w tym 62.100 narciarek i 112.200 par pantofli gimnastycznych. Zatrudnienie wynosiło 263 osoby. Od 1 stycznia 1959 roku usamodzielnione przedsiębiorstwo nazywało się Kolbuszowskie Zakłady Przemysłu Terenowego. Od tej pory zakłady te przejęły od Wojewódzkiego Zarządu Przemysłu w Rzeszowie drukarnię i zakład obuwniczy od „Lnianki” w Głogowie Młp., tymczasowo zlokalizowany w pomieszczeniach Państwowego Ośrodka Maszynowego. Po pewnym okresie czasu zarysowały się trudności ze zbytem narciarek, handel nie zawierał umów, wobec czego przedsiębiorstwo zmieniło profil produkcji z obuwia sportowego na damskie. Od 1 czerwca 1961 roku Prezydium PRN powołało na stanowisko dyrektora przedsiębiorstwa Józefa Stagraczyńskiego, dotychczasowego Naczelnika Wydziału Kredytów w Narodowym Banku Polskim.

46. Fabryka Obuwia w Kolbuszowej w 1987 r.

Nowy dyrektor, rada zakładowa i robotnicza podjęły konkretne działania i starania o budowę hali produkcyjnej. W dniu 1 października 1961 roku przedsiębiorstwo uruchomiło nowy zakład produkcyjny Folia i Laminowania w Kolbuszowej Dolnej, gdzie zatrudniono 30 osób. Tak ukształtowana organizacja przedsiębiorstwa przetrwała do 31 grudnia 1963 roku, po czym nastąpiło rozbranzowanie na podstawie uchwały Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie z dnia 19 grudnia 1963 r. Drukarnię oraz Zakład Folia i Laminowania przejęły Zakłady Produkcyjno-Usługowe Przemysłu Terenowego w Rzeszowie. Równocześnie została zmieniona

nazwa przedsiębiorstwa na Zakłady Obuwnicze Przemysłu Terenowego w Kolbuszowej podległe Wojewódzkiemu Zjednoczeniu Przedsiębiorstw Państwowego Przemysłu Terenowego w Rzeszowie.

W miarę upływu czasu działalność produkcyjna i gospodarcza rozwijała się pomyślnie, powstały nowe zakłady, a to obuwia miarowego, warsztat ślusarsko-mechaniczny w Kolbuszowej, punkty usługowe w Rzeszowie i Głogowie Młp. oraz zakład produkcji nakładczej. Wieloletnie starania zostały uwieńczone oddaniem do użytku nowej hali produkcyjnej o powierzchni 21.000 m² w dniu 6 września 1967 r. Symbolicznego przecięcia wstęgi dokonał Władysław Kruczek ówczesny I sekretarz Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Rzeszowie. Nowe warunki umożliwiły zwiększenie zatrudnienia o 84 chałupników i 38 uczniów do 413 osób. W roku 1968 wyprodukowano 640 tys. par obuwia o wartości 9,5 mln złotych.

Od lat 70-tych dyrektorem został inż. Edward Ofiara, który dbał o utrzymanie produkcji, zainteresowany sprawami inwestycji starał się o budowę nowego budynku na zaplecze socjalne i pomieszczenia dla administracji. Obiekt taki został wybudowany przy ulicy 1-go Maja i przekazany do użytku w roku 1975. Po przeprowadzonej reorganizacji przemysłu terenowego od 1 stycznia 1976 r. przedsiębiorstwo zostało przejęte przez przemysł kluczowy i otrzymało aktualną do dziś nazwę Rzeszowskie Zakłady Przemysłu Skórzanego Zakład Obuwia Nr 1 w Kolbuszowej. Trudna i ciekawa była historia powstawania i rozwoju fabryki obuwia, w której znalazło zatrudnienie wiele kobiet. Obecnie dyrektorem jest mgr Edward Wyzga. Samorząd pracowniczy i dyrektor zabiegają o lepsze uciepłownienie zakładu. W tym celu wykupiono tzw. „Kłodniczówkę” dla zaadoptowania jej na kotłownię. Aktualnie obszar zajmowanej zabudowy przez przedsiębiorstwo wynosi 3,11 ha ziemi. W roku 1987 zatrudnionych jest 305 pracowników, 109 uczniów i 22 chałupników. Przewiduje się, że produkcja za ten rok wyniesie 946 tys. par obuwia damskiego i męskiego o wartości 1.430 mln złotych.

Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonów „Prefabet” — Kolbuszowa

Oddanie do eksploatacji linii kolejowej Rzeszów — Kolbuszowa miało decydujący wpływ na rozwój przemysłu. Już w roku 1959 Ministerstwo Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych po uzyskaniu opinii władz wojewódzkich podjęło wstępną decyzję o budowie wytwórni elementów prefabrykowanych w województwie rzeszowskim. Spośród trzech wariantów przedstawionych przez Wojewódzką Komisję Planowania Gospodarczego w Rzeszowie, o wyborze lokalizacji wytwórni w Kolbuszowej zadecydowały zasoby kruszywa, a przede wszystkim nadwyżka siły roboczej.

Po uzyskaniu lokalizacji Zjednoczenie Przemysłu Betonów w Warszawie zatwierdziło założenia projektowe opracowane przez inwestora zastępczego tj. Przedsiębiorstwo Projektowania i Budowy Zakładów Prefabrykacji „BEZETPE” Warszawa. W projekcie wstępnym ustalono wielkość produkcji wynoszącej 38.100 m³ o wartości 50.065 tyś. złotych. Pod zabudowę przeznaczono 19,69 ha ziemi położonej wzdłuż torów kolejowych na terenach usytuowanych w planie przestrzennym miasta na lokalizację zakładów przemysłowych. W roku 1963 generalnym wykonawcą inwestycji zostało Mieleckie Przedsiębiorstwo Budowlane, a podwykonawcami Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych w Rzeszowie, Przedsiębiorstwo Robót Elektrycznych „Elektromontaż” w Krakowie i „Mostostal” w Warszawie. Ministerstwo Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych zarządzeniem z dnia 27 kwietnia 1964 r. powołało przedsiębiorstwo pod nazwą „Zakład Żelbetowych Elementów Prefabrykowanych w budowie”, które jako bezpośredni inwestor podjęło działalność prowadzenia budowy zakładu, a następnie stopniową eksploatację uruchamianych urządzeń. Na stanowisko dyrektora został powołany doświadczony specjalista w budowie tego typu obiektów inż. Roman Gołaszewski, zaś głównym księgowym Edward Mytych obecny zastępca dyrektora ds. ekonomicznych.⁴

Już w maju 1965 r. została przekazana do eksploatacji bocznica kolejowa, kotłownia i oddział produkcji rur. Ministerstwo Budownictwa i Materiałów Budowlanych z dniem 1 lipca 1966 roku zmieniło nazwę przedsiębiorstwa w budowie na Zakłady Żelbetowych Elementów Prefabrykowanych „Kolbet” w Kolbuszowej. Komisja końcowego odbioru przekazała zakład do użytku. Uroczyste otwarcie nastąpiło dopiero 28 lipca 1966 r. przy udziale gości władz centralnych, wojewódzkich, miejscowych oraz licznie zebranych mieszkańców, po czym udostępniono zwiedzanie zakładu. Było to duże wydarzenie w historii miasta Kolbuszowej. Dyrektorem zakładu jeszcze przed jego otwarciem został mgr inż. Jerzy Ataman, który zajął się organizacją przedsiębiorstwa w początkowym okresie eksploatacji, uruchomił produkcję prefabrykowanych elementów budowlanych z betonu i żelbetu. Podjął produkcję płyt ściennych ocieplanych styropianem typu „kolbet”. Za opracowanie i wprowadzenie do produkcji elementów ściennych dla budownictwa przemysłowego z gotową fakturą zewnętrzną zespół pracowniczy otrzymał nagrodę ministerialną. W ramach działalności inwestycyjnej w roku 1968 przedsiębiorstwo „Kolbet” rozpoczęło budowę centralnego warsztatu mechanicznego na terenie przyległym do pasa ochronnego linii kolejowej. Założono, że zakład ten będzie produkować urządzenia mechaniczne, zespoły i części zamienne do maszyn i urządzeń dla przedsiębiorstw zgrupowanych w Zjednoczeniu Betonów.

⁴ Kronika przedsiębiorstwa prowadzona przez mgr Adę Ulatowską.

Resort budownictwa i materiałów budowlanych realizując swój program doprowadził do połączenia z dniem 1 stycznia 1959 r. dwóch przedsiębiorstw, a to Zakładu Żelbetowych Elementów Prefabrykowanych „Kolbet” w Kolbuszowej i Zakładu Produkcji Elementów Budowlanych w Stalowej Woli. Od tej pory nazwa przedsiębiorstwa brzmiała Rzeszowskie Zakłady Produkcji Prefabrykowanych Elementów Budowlanych „Kolbet” z siedzibą w Kolbuszowej. Naczelnym dyrektorem został mgr inż. Jerzy Wojdyło dotychczasowy dyrektor ds. technicznych. Zainteresowany szczególnie sprawami inwestycji kontynuował budowę i wyposażenie zakładu mechanicznego. Zmodernizował zakład w Kolbuszowej i rozbudował zakład w Stalowej Woli. W dalszej realizacji wspomnianego programu „Kolbet” przejął zakład produkcji elementów budowlanych w Głogowie Młp. w budowie, który stanowił w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstwa trzeci zakład pod nazwą Zakład Betonów Komórkowych w Głogowie Młp. W grudniu 1970 roku został przekazany do użytku zakład mechaniczny, który stanowi czwarty zakład. Ostatnia zmiana organizacyjna została dokonana w styczniu 1979 roku, przedsiębiorstwo wielozakładowe otrzymało nazwę Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonów „Prefabet” Kolbuszowa.⁵ Od września 1982 r. naczelnym dyrektorem jest mgr inż. Mieczysław Soboń, który intensyfikuje produkcję, utrzymując ją na odpowiednim poziomie. W roku 1984 na uroczystym posiedzeniu organów samorządu załogi przedsiębiorstwo otrzymało odznaczenie przyznane przez Wojewódzką Radę Narodową „Zasłużony dla województwa rzeszowskiego” jako wyróżnienie za wyniki produkcyjne. Obecnie „Prefabet” Kolbuszowa zatrudnia 913 pracowników, przewiduje wyprodukować 421 tys. m³ wyrobów z betonu i żelbetu dla potrzeb budownictwa państwowego i indywidualnego o wartości 2.350 mln złotych.

Zakład Ceramiki Budowlanej w Kupnie

Udokumentowane złoża ilów krakowieckich na terenie byłego powiatu kolbuszowskiego w miejscowościach Hadykówka gmina Cmolas oraz Kupnie gmina Kolbuszowa zostały wykorzystane dla zbudowania dwóch nowoczesnych zakładów ceramiki budowlanej. Ministerstwo Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w Warszawie uzyskało lokalizację ogólną dla wsi Hadykówka w roku 1968, a dla Kupna w 1969.⁶ Wymienione ministerstwo powołało Zakład Ceramiki Budowlanej w Kupnie w budowie, jego dyrektorem został mgr inż. Jerzy Kuryło. Zakład

⁵ Zarządzenie Ministra Budownictwa i Materiałów Budowlanych nr 103/78 z dnia 19 grudnia 1978 r.

⁶ Zaświadczenie o lokalizacji ogólnej nr 786/69 z dnia 11 marca 1969 r. wydane przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w Warszawie dla Zakładu Ceramiki Budowlanej w Kupnie.

Ceramiczny w Kupnie został zlokalizowany na terenie położonym przy drodze państwowej Kolbuszowa — Rzeszów. Zajmowany pod zabudowę obszar oraz złoża do eksploatacji wynoszą 31,61 ha ziemi. Generalnym wykonawcą inwestycji było Mieleckie Przedsiębiorstwo Budowlane, a podwykonawcami „Instal” i „Elektromontaż” w Rzeszowie oraz Krakowskie Przedsiębiorstwo Pieców Przemysłowych.

Zakład został przekazany do użytku w 1973 roku. Produkuje cegłę i boczki ceramiczne. Przeprowadzona w roku 1985 modernizacja pieców tunelowych pozwoliła uruchomić produkcję pustaków szczelinowych. W roku 1987 zakład wyprodukował 45 mln jednostek ceramicznych o wartości 517 mln złotych przy zatrudnieniu 236 osób.

Fabryka Mebli w Kolbuszowej

Powstałe zakłady przemysłowe w znaczącej mierze zaspokoili potrzeby w zakresie materiałów budowlanych, lecz nie rozwiązały problemu

47.-Wiktor Mazurkiewicz z uczniami przy kredensie swojego wyrobu.

istniejącej nadwyżki siły roboczej w rejonie miasta Kolbuszowa. Działacze rad narodowych powiatowej i miejskiej czynili starania o zlokalizowanie następnych zakładów. W tej kwestii pomocą okazała się tradycja słynnych mebli kolbuszowskich intarszowanych, które niegdyś zdobiły komnaty pałacu Tyszkiewiczów w Weryni, a obecnie znajdują się w wielu muzeach między innymi w Warszawie, Rzeszowie, Łąncucie. Sztukę produkcji mebli intarszowanych znał i kontynuował w 20-leciu międzywojennym i pierwszych latach po wyzwoleniu mistrz Wiktor Mazurkiewicz. Na liczne zamówienia Cepelii i indywidualnych odbiorców wykonywał wiele pojedynczych sztuk mebli i kaset. Kolbuszowianie w pierwszych latach po wyzwoleniu założyli szkołę stolarstwa artystycznego. Jej kierownik mistrz Mazurkiewicz wyuczył kilku uczniów, którzy poznali trudną i żmudną sztukę intarsji. Słynne meble kolbuszowskie bezsprzecznie miały wpływ na decyzję o lokalizacji Fabryki Mebli z oddziałem płyt wiórowych w Kolbuszowej.⁷

Po uzyskaniu lokalizacji Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego zobowiązało swoim zarządzeniem Zjednoczenie Przemysłu Meblarskiego w Poznaniu jako inwestora naczelnego do podjęcia inwestycji w Kolbuszowej. Fabryka Mebli została zlokalizowana na terenach przeznaczonych dla zakładów produkcyjnych sąsiadujących od strony wschodniej z torami kolejowymi. Przydzielony obszar pod zabudowę wynosił 10,5 ha ziemi. Zjednoczenie Przemysłu Meblarskiego w Poznaniu powołało z dniem 1 lipca 1968 r. kolbuszowską fabrykę mebli w budowie. Jej pierwszym dyrektorem został inż. Mieczysław Górecki, a kierownikiem ds. inwestycji Henryk Kura. Budowy tego obiektu podjęło się Rzeszowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego jako generalny wykonawca. Podwykonawcami byli Rzeszowskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych, Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych w Rzeszowie, Przedsiębiorstwo Robót Elektrycznych „Elektromontaż” w Krakowie i wielu innych. W październiku 1969 r. pełnomocnikiem ds. budowy fabryki mebli Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego został inż. Edward Wajkert. Budowa została zakończona w 1972 r. Koszt tej inwestycji w ówczesnych cenach wyniósł 193,6 mln złotych. Równocześnie wybudowano blok mieszkalny o 45 mieszkaniach dla kadry inżynieryjno-technicznej. Inwestor partycypował w budowie na rzecz miasta Rejonowej Przychodni Zdrowia, Wodociągów i rozbudowy rozdzielni energetycznej.

Fabryka rozpoczęła produkcję 1 lipca 1972 r., zatrudniając 411 osób. Od czasu uruchomienia załoga pracuje na maszynach i urządzeniach importowanych z Włoch i RFN. Produkcję rozpoczęto od segmentów meblowych o nazwie „Piaś” i „Rena”, które eksportowano do Czechosłowacji

⁷ Zaświadczenie o lokalizacji ogólnej nr 632/68 Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 26 kwietnia 1968r. dla Fabryki Mebli i Płyt Wiórowych w Kolbuszowej.

48. Fabryka Mebli w Kolbuszowej.

i Węgier. Później produkowano segmenty o nazwie „Łańcut”, a od 1984 r. zestawy „Kolbuszowa”. Meble wyprodukowane w naszej fabryce przeznaczone są przede wszystkim na zaopatrzenie rynku wewnętrznego. Na zamówienia eksportowe z Holandii i RFN wykonywane są zestawy w okleinach naturalnych. W roku 1971 Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego powołało przedsiębiorstwo pod nazwą Rzeszowskie Fabryki Mebli z siedzibą w Sędziszowie Młp., w skład którego od uruchomienia wchodzi Fabryka Mebli w Kolbuszowej. W roku bieżącym produkcja wyniesie 14.500 kompletów o wartości 1.503 mln złotych przy zatrudnieniu 563 osób. Kierownikiem fabryki jest Jan Iwaniak, zastępcą ds. technicznych Czesław Zawiślak.

Zakład Chemiczno-Metalowy

Zakład Chemiczno-Metalowy zlokalizowany jest w Kolbuszowej Dolnej. Powstał on 1 października 1961 r. uruchomiony jako zakład folii i laminowania przez Kolbuszowskie Zakłady Przemysłu Terenowego. W styczniu 1964 r. Zakład Folii i Laminowania został przekazany pod zarząd Zakładów Produkcyjno-Usługowych Przemysłu Terenowego w Rzeszowie. Od uruchomienia produkuje folię introligatorską do wytłaczania nadruków na obuwie, nadto wykonywał laminowanie okładek na książki folią trójoktanową oraz lakierowanie druków. Na wniosek racjonalizatorski

uruchomiono antyimportową produkcję osłonki złotej na ustniki do papierosów „Syrena”. W roku 1967 wprowadzono produkcję płyt termoutwardzalnych stereotypowych dla przemysłu poligraficznego na podstawie technologii przekazanej przez Instytut Tworzyw Sztucznych. Płyty produkowane są do dnia dzisiejszego. Obecnie technologia stereotypii w poligrafii jest zastępowana nowymi metodami drukowania wobec czego produkcja płyt stopniowo się zmniejsza.

W 1971 r. Zakład przejął produkcję centymetrów krawieckich z Zakładów Przemysłu Terenowego w Pilźnie. Część produkcji tego asortymentu wysyłano na eksport do RFN, Maroko, Boliwii, Chile, Tunezji, Paragwaju i Haiti. Od roku 1977 uruchomiono produkcję leku weterynaryjnego pod nazwą pioctamina i tuszu do oznakowania mięsa. W związku z reorganizacją i likwidacją przemysłu terenowego Zakłady Produkcyjno-Usługowe w Rzeszowie, którym podlegał Zakład Folii i Laminowania w Kolbuszowej zmieniły nazwę na Rzeszowskie Zakłady Produkcji Rynkowej „Elektrometr” w Rzeszowie i przeszły pod nadzór Krajowego Związku Elektrotechnicznych Spółdzielni Pracy „Elektrometr” w Katowicach. Ostatnia zmiana była w roku 1983. Zakłady „Elektrometr” podjęły decyzję przejścia do Spółdzielni Pracy w Rzeszowie i od tej pory Zakład Folii i Laminowania zmienił nazwę na Zakład Chemiczno-Metalowy w Kolbuszowej. Od roku 1982 zakład kooperuje z Zakładem Zmechanizowanego Sprzętu Domowego „Predom-Zelmer” w Rzeszowie, dla którego produkuje węże do odkurzaczy. Planowana wartość produkcji w roku 1987 wyniesie 165 mln złotych przy zatrudnieniu 54 pracowników. Od 1 czerwca 1963 r. kierownikiem zakładu jest mgr inż. Barbara Kardyś. W 1986 r. zakład obchodził 25-lecie istnienia, które było okazją do wyróżnienia długoletnich pracowników.

Zakład Produkcji Metalowej

Zakład Produkcji Metalowej został zlokalizowany na terenie o powierzchni 2,2 ha ziemi położonej przy trasie Kolbuszowa — Sokołów Młp. Pierwotne zamierzenia i projekt planu technicznego opracowany w końcu lat siedemdziesiątych przewidywał wybudowanie fabryki zabawek. W końcu 1980 r. rozpoczęto budowę hali produkcyjnej i budynku socjalnego. Zarząd Wielobranżowego Związku Spółdzielni Pracy w Rzeszowie w porozumieniu z władzami miasta podjął decyzję o zmianie charakteru przyszłej produkcji. Sytuacja rynkowa oraz liczne postulaty tego okresu o konieczności mechanizacji rolnictwa zrodziły myśl, że maszyny i urządzenia rolnicze są bardziej potrzebne niż zabawki. Pierwszym etapem wprowadzenia w życie tego pomysłu była zmiana funkcjonalności hali produkcyjnej, aby można było uruchomić w niej produkcję dla potrzeb rolnictwa. Wobec czego należało wykorzystać wszystko to co na placu

budowy zostało już wykonane i dostosować do odmiennej produkcji. Tego trudnego zadania podjął się dyrektor inż. Henryk Wilk kierujący od początku zakładem. Startu nie miał łatwego, ale jako dyplomowany rolnik zdawał sobie sprawę jak potrzebna społecznie jest przyszła produkcja zakładu. Stąd też cały wysiłek skierował na kontynuację budowy obiektu po zmianie dokumentacji. Wydatnej pomocy udzielił Zarząd Wielobranżowego Związku Spółdzielni Pracy w Rzeszowie. Budowa została zakończona w 1984 r., a obiekt oddany do eksploatacji przed świętem 22 lipca. Produkcję rozpoczęto od dmuchaw do transportu siana. Wykonane prototypy po przejściu niezbędnych prób i badań uzyskały świadectwo jakości. Dmuchawy mają dużą przydatność w indywidualnych gospodarstwach rolnych, Ponadto zakład produkuje jako jedyny w kraju przetrząsacze do siana z karuzelowym przetrząsaczem pokosów, który po serii prób i uzyskaniu pozytywnych opinii wystawiono na targach rolniczych „Podagra” w Poznaniu. Maszyna wzbudziła duże zainteresowanie, napłynęło wiele zamówień od jednostek uspołecznionych i rolników indywidualnych. Zaspokojenie tych potrzeb wymagać będzie pewnego okresu czasu. Sytuacja ekonomiczna zakładu podyktowała potrzebę podjęcia kooperacji z Hutą Stalowa Wola, która przyniosła umocnienie techniczne. Przybyło nowoczesnego sprzętu, a młoda załoga podwyższyła swoje kwalifikacje. W roku 1987 zamierza się wyprodukować 1800 sztuk maszyn rolniczych przy zatrudnieniu 150 osób. W zakładzie ciągle kontynuowana jest praca nad nowymi maszynami w poszukiwaniu optymalnych przyszłościowo rozwiązań.

Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska

Na przełomie lat 1965—66 została zorganizowana w Kolbuszowej Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska. Do jej powstania przyczynili się w dużej mierze Władysław Opaliński, inż. Józef Ziemiański i inż. Stanisław Pasterz. Oni to właśnie organizowali na terenie byłego powiatu kolbuszowskiego bazę surowcową szczególnie uprawę truskawek, malin, czarnej porzeczki. W okresie kiedy na dużą skalę rozwinęła się uprawa truskawek, spółdzielnia eksportowała je do ZSRR i krajów zachodnich. Po zlikwidowaniu gorzelnii w pozyskanych pomieszczeniach uruchomiono przetwórnictwo owoców i warzyw „Kolwit” w Kolbuszowej. W początkowym okresie produkowano kompoty truskawkowe, jeżynowe, ogórki konserwowe i dzemy. Trudne warunki w starej gorzelnii zmuszały spółdzielców i władze powiatowe do czynienia starań o nowe inwestycje. Dopiero w latach osiemdziesiątych została wybudowana odpowiednia hala produkcyjna, w której uruchomiono przetwórstwo owoców i warzyw na większą skalę. Spółdzielnia produkuje kompoty wieloowocowe, dzemy, przeciery, różne sałatki w zależności od podaży owoców i warzyw. W roku

1986 ukończono budynek socjalno-administracyjny i magazyn opakowań. Nowe dobre warunki pracy stworzyły możliwość zwiększenia produkcji przetworów na zaopatrzenie rynku wewnętrznego i na eksport. W zależności od zamówień przetwory naszej spółdzielni są eksportowane do krajów socjalistycznych, RFN i Anglii. Obecnie funkcję prezesa spółdzielni sprawuje Jan Jamróz. W celu zabezpieczenia surowca spółdzielnia prowadzi kontraktację owoców i warzyw u producentów w rejonie swojej działalności. Oprócz przetwórstwa, zajmuje się zaopatrzeniem ludności w swoje produkty poprzez zorganizowaną sieć handlową i bezpośrednią dostawę do zakładów żywienia zbiorowego.

Zakład Wylęgu Drobiu

Zakład Wylęgu Drobiu został wybudowany przy ulicy 1-go Maja w Kolbuszowej na działce 85-arowej i oddany do eksploatacji w 1974 r. W pozyskaniu tej inwestycji dla byłego powiatu kolbuszowskiego pomocy udzielił Władysław Frańczak były dyrektor Rzeszowskich Zakładów Drobiarskich i wieloletni radny Wojewódzkiej Rady Narodowej z okręgu kolbuszowskiego. Zakład produkuje pisklęta pełnoużytkowe i miesne w ilości 6 mln sztuk rocznie. Surowiec tj. jajka dostarcza państwowa ferma kurza w Cmolasie. Załogą 28 osobową w większości kobiecą kieruje inż. Maria Kocur. Pisklęta rozprowadza Spółdzielnia Kółek Rolniczych na zamówienia Kół Gospodyń Wiejskich.

Kombinat Rolno-Przemysłowy

Kombinat Rolno-Przemysłowy „Igloopol” oddział w Kolbuszowej został utworzony w latach 1981—82. Prowadzi on gospodarstwo rolne o powierzchni 251 ha ziemi, z tego na terenie miasta 70 ha, we wsi Widełka 76 ha i w Kolbuszowej Górnej 105 ha. Na terenie błoni w Kolbuszowej rozwinięta jest hodowla opasów w bukaciarni przejętej od Spółdzielni Kółek Rolniczych, z przeznaczeniem na eksport do krajów zachodnich. W gospodarstwie rolno-hodowlanym zatrudnionych jest 28 pracowników. Uzyskane w roku 1987 plony zbóż z 1 ha wynoszą: żyto 39 q, pszenżyto 33,5 q, rzepak 28,5 q, owies 23 q, mieszanki 35 q.

Działalność przemysłową kombinat prowadzi w hali produkcyjnej przejętej od WSK Mielec i w nowo wybudowanej w latach 1984—86. Wybudowano też budynek administracyjno-socjalny i magazyn techniczny. Obiekty te są zlokalizowane na terenie przy ulicy 1-go Maja w Kolbuszowej. Aktualnie kombinat prowadzi współpracę z WSK Mielec i produkuje dla tej wytwórni detale do pomp wtryskowych dla silników Lejland. Zatrudnienie w tym dziale produkcji wynosi 220 pracowników.

Ta połączona działalność gospodarcza daje pozytywne rezultaty, czego dowodem jest uzyskany zysk w produkcji za pierwsze półrocze 1987 r. w wysokości 8 mln złotych. Funkcję dyrektora pełni tu inż. Zdzisław Kapusta.

Rozwojowi przemysłu w Kolbuszowej towarzyszył również rozwój infrastruktury społeczno-gospodarczej. Nowo wybudowane zakłady pracy przyciągnęły ludność z okolicznych małych miasteczek i wsi. Liczba miasta wzrosła do ponad siedmiu tysięcy. Zatrudnienie w przemyśle wynosi obecnie 2.688 osób. Zupełnie inaczej żyje się dziś mieszkańcom Kolbuszowej. Mieszkają w nowo wybudowanych pięknych domach, licznych blokach spółdzielczych i zakładowych. Korzystają z sieci gazowej i wodociągowej nie wspominając o elektrycznej, którą założono 40 lat temu. W mieście funkcjonuje nowy szpital, przychodnie zdrowia, duże rozbudowane szkoły, podstawowe, liceum ogólnokształcące, technikum zawodowe, pawilony handlowo-usługowe, nowa poczta, Sąd Rejonowy i wiele innych obiektów.

Przemiany, jakie zaszły w każdej dziedzinie życia społeczno-gospodarczego, odmieniły oblicze naszego miasta i zadecydowały o jego awansie wśród miast naszego regionu.